

30520 LLEI 18/1990, de 17 de desembre, sobre reforma del Codi civil en matèria de nacionalitat. («BOE» 302, de 18-12-1990.)

JUAN CARLOS I

REI D'ESPANYA

A tots els qui vegeu i entengueu aquesta Llei.
Sapiguen: Que les Corts Generals han aprovat la Llei següent i jo la sanciono:

PREÀMBUL

Les normes que regulen la nacionalitat són per a cada Estat d'una importància capital, atès que delimiten l'element personal insubstituïble d'aquell. Aquest caràcter fonamental de les normes exigeix, més encara que en qualsevol altra disposició legal, la claredat i coherència de criteris, de tal manera que l'Administració pugui saber en tot moment qui són els seus ciutadans i que aquests no es vegin sorpresos per l'aplicació o interpretació de preceptes obscurs o contradictoris. El propòsit d'aquesta Llei és precisament acabar amb les dificultats hermenèutiques que ha plantejat la Llei 51/1982, de 13 de juliol, i establir un sistema més harmònic i clar, tant en els seus principis com en la seva aplicació pràctica.

Es respecten, per descomptat, les línies essencials de la regulació de 1982, ja que aquesta va tenir en compte, com no podia ser d'una altra manera, els preceptes de la Constitució espanyola i, sobretot, el seu article 11, dedicat específicament a la matèria. No s'observen, doncs, grans diferències en els principis inspiradors de l'adquisició originària i sobrevinguda de la nacionalitat espanyola, o de la seva pèrdua, conservació i recuperació, però en cadascun d'aquests grans apartats s'ha procurat corregir una sèrie de deficiències, llacunes i contradiccions, denunciades per l'experiència.

Així, en l'atribució de la nacionalitat espanyola d'origen, el nou article 17 del Codi civil, a més d'altres retocs tècnics, busca solucionar el problema dels nascuts a Espanya, quan la seva filiació, per molt diversos motius, no es pugui inscriure en el Registre Civil municipal competent. Perquè la nacionalitat espanyola sigui atribuïda a aquestes persones és necessari no només que el naixement hagi ocorregut, o així es presumeixi, en territori espanyol, sinó també que la filiació no estigui acreditada d'acord amb el que preveu l'article 113 del Codi. L'expressió «filiació desconeguda» es prestava a equívocs si se l'equiparava amb «filiació no inscrita», ja que no ha de ser espanyol el fill de pares estrangers i que segueixi la nacionalitat d'aquests per la sola circumstància que la filiació, encara que provada legalment, no figuri en el Registre.

Una menció especial mereix l'últim paràgraf de l'article 17, que difereix radicalment del fins ara vigent. S'estima que l'atribució automàtica de la nacionalitat espanyola per filiació o per naixement a Espanya és una conseqüència excessiva, i pertorbadora moltes vegades per a l'interessat, quan aquests fets es descobreixen després dels divuit anys d'edat, perquè llavors poden afectar persones la vinculació amb Espanya de les quals sigui inexistent o molt escassa. Més respectuós amb la realitat i amb l'interès de l'afectat és limitar el dret d'aquest a una eventual adquisició de la nacionalitat espanyola per opció.

Aquest criteri d'evitar canvis bruscos i automàtics de la nacionalitat d'una persona és el que inspira la redacció del nou article 18. Si s'arriba a demostrar que qui s'estava beneficiant de la nacionalitat espanyola «iure sanguinis» o «iure soli» no era en realitat espanyol, com que el títol d'atribució respectiu és nul, no sembla just que l'eficàcia

retroactiva de la nul·litat es porti a les últimes conseqüències en matèria de nacionalitat. Per evitar aquest resultat s'introdueix una nova forma d'adquisició de la ciutadania espanyola per possessió d'estat, fet que no és una novetat en dret comparat europeu. Aquesta possessió requereix les condicions tradicionals de títol just, prolongació durant un cert temps i bona fe. Aquest últim requisit, per cert, s'ha de connectar amb l'apartat 2 de l'article 25, i de la seva relació resulta amb claredat que la possessió d'estat també pot beneficiar en certs casos els que adquireixen la nacionalitat espanyola després del seu naixement.

En la regulació de l'opció es manté, com un dels pressupòsits per al seu exercici, el cas de qui estigui o hagi estat subjecte a la pàtria potestat d'un espanyol. Una vegada suprimida des de 1982 l'adquisició per dependència familiar, la sola voluntat dels interessats és el camí indicat, si es formula en certs terminis, perquè aconseguixin la nacionalitat espanyola els fills dels que l'hagin adquirit de manera sobrevinguda. En canvi, no es veuen motius suficients de connexió amb Espanya perquè aquesta sola voluntat sigui suficient perquè beneficiï l'opció als subjectes a tutela d'un espanyol. Per això, aquesta hipòtesi passa a integrar un dels casos de termini abreujat de residència d'un any en territori espanyol, si bé es formula amb una expressió més àmplia que comprèn totes les formes de guarda. Per la resta, se suprimeixen en l'opció les referències a la seva mecànica registral, perfectament regulada per les normes generals de la legislació del Registre Civil; s'assenyalen amb més precisió els terminis de caducitat per al seu exercici i es permet, en fi, que el representant legal del menor de catorze anys o de l'incapacitat pugui optar en nom d'aquests. Aquesta última possibilitat omple un buit de la legislació anterior i posa remei a una situació injusta, ja que no és comprensible que no hi hagi termes hàbils perquè una persona, incapaç per emetre per ella mateixa una declaració de voluntat, no pugui adquirir la nacionalitat espanyola que, potser, és ja la de tots els seus familiars. En tot cas, aquesta opció en nom d'un altre, pel fet que suposa un canvi profund del seu estat civil, queda subjecta a una autorització de l'encarregat del Registre Civil, amb el dictamen previ del Ministeri Fiscal, com passa ja en altres molts casos d'intervencions semblants del menor o incapaç.

En matèria de pèrdua de la nacionalitat espanyola per adquisició d'una altra nacionalitat, la nova redacció de l'article 24 vol resoldre alguns dels greus problemes interpretatius a què donava lloc la regulació anterior. Ja no hi ha règims radicalment diversos en consideració a la sola circumstància de l'edat de l'interessat en el moment en què adquireix la nacionalitat estrangera. El termini que s'estableix de tres anys corre igual per a uns i altres, encara que el seu moment inicial de còmput hagi de diferir, i, una vegada transcorregut el termini, la recuperació de la nacionalitat espanyola està especialment facilitada per als emigrants i els seus fills per virtut de l'especial referència a uns i altres que conté l'article 26. D'altra banda, el fet que la pèrdua requereixi, en tot cas, la residència habitual a l'estranger, respon a la finalitat d'evitar declaracions de renúncia formulades a Espanya l'eficàcia de les quals admetia la legislació que ara es deroga i que podien amagar propòsits gairebé fraudulents.

En fi, es respecta, com no podia ser d'una altra manera, el règim especial de pèrdua que estableix la Constitució, respecte dels espanyols d'origen que adquireixen la nacionalitat de països particularment vinculats amb Espanya, segons una llista que no difereix de la que ja havia fixat l'article 23 del Codi en la redacció anterior.

Per la resta, l'adquisició de la nacionalitat espanyola per carta de naturalització i per residència es manté amb els seus trets tradicionals. No obstant això, hi ha algunes variacions de fàcil explicació, com la possibilitat que, amb les garanties adequades, menors i incapaçs es puguin acollir a una forma o altra de concessió, o l'exigència que

el matrimoni respongui o hagi respost a una situació normal de convivència entre els cònjuges, perquè l'estranger es beneficiï amb un termini breu de residència de la nacionalitat espanyola del seu consort.

El règim de la recuperació segueix igualment els criteris fins ara vigents, però amb una simplificació dels seus requisits, que és patent amb la simple confrontació dels textos respectius. En aquest punt cal destacar l'eliminació de les estranyes dispenses obligatòries del requisit de la residència legal a Espanya.

Alguna explicació mereixen les disposicions transitòries que acompanyen la Llei.

Si el principi general d'irretroactivitat de les lleis constitueix la regla (disposició primera), aquesta queda matisada en les dues disposicions següents, que obeeixen al propòsit d'afavorir l'adquisició de la nacionalitat espanyola per a situacions produïdes amb anterioritat. Com ja s'ha apuntat, els emigrants i els seus fills, quan hagin arribat a tenir la nacionalitat espanyola, la poden recuperar pel mecanisme privilegiat de l'article 26, però aquestes dues disposicions transitòries avancen un pas més perquè beneficien, sobretot, els fills d'emigrants que, en néixer, ja no eren espanyols. S'estima així que, per mitjà de l'opció que es concedeix, queden solucionades les últimes seqüeles perjudicials d'un procés històric –l'emigració massiva d'espanyols–, avui difícilment repetible.

Amb aquestes disposicions transitòries i amb els altres preceptes de la Llei es persegueix, en definitiva, que la nacionalitat espanyola quedi regulada d'ara endavant d'una manera unitària i coherent, sense que se superposin règims escalonats i de difícil encaix entre si.

Finalment, s'ha d'assenyalar que la modificació efectuada a l'article 15 del Codi civil és un complement necessari de la reforma. Tot estranger que adquireix la nacionalitat espanyola també ha d'adquirir un determinat veïnatge civil. Els criteris per fixar-lo han de tenir en compte, d'ara endavant, en la mesura que sigui possible, la voluntat de l'interessat, i s'ha de suprimir la preferència injustificada fins ara atorgada al veïnatge civil comú.

Article únic

Els articles 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25 i 26 del Codi civil queden redactats de la manera següent:

«Article 15

1. L'estranger que adquireixi la nacionalitat espanyola ha d'optar, en inscriure l'adquisició de la nacionalitat, per qualsevol dels veïnatsges següents:

- a) El corresponent al lloc de residència.
- b) El del lloc del naixement.
- c) L'últim veïnatge de qualsevol dels seus progenitors o adoptants.
- d) El del cònjuge.

Aquesta declaració d'opció l'ha de formular, atenent la capacitat de l'interessat per adquirir la nacionalitat, el mateix optant, per si sol o assistit del seu representant legal, o aquest últim. Quan l'adquisició de la nacionalitat es faci per declaració o a petició del representant legal, l'autorització necessària ha de determinar el veïnatge civil pel qual s'ha d'optar.

2. L'estranger que adquireixi la nacionalitat per carta de naturalització ha de tenir el veïnatge civil que determini el real decret de concessió, tenint en compte l'opció d'aquell, d'acord amb el que disposa l'apartat anterior o altres circumstàncies que concorrin en el peticionari.

3. La recuperació de la nacionalitat espanyola comporta la del veïnatge civil que tenia l'interessat en el moment de la seva pèrdua.

4. La dependència personal respecte d'una comarca o localitat amb especialitat civil pròpia o diferent, dins de

la legislació especial o foral del territori corresponent, es regeix per les disposicions d'aquest article i les de l'anterior.

Article 17

1. Són espanyols d'origen:

- a) Els nascuts de pare o mare espanyols.
- b) Els nascuts a Espanya de pares estrangers si almenys un d'ells també ha nascut a Espanya. Se n'exceptuen els fills de funcionari diplomàtic o consular acreditat a Espanya.
- c) Els nascuts a Espanya de pares estrangers, si cap dels dos no té nacionalitat o si la legislació de cap d'ells atribueix al fill una nacionalitat.
- d) Els nascuts a Espanya la filiació dels quals no resulti determinada. A aquests efectes, es presumeixen nascuts en territori espanyol els menors d'edat el primer lloc conegut d'estada dels quals sigui territori espanyol.

2. La filiació o el naixement a Espanya, la determinació dels quals es produeixi després dels divuit anys d'edat, no són per si sols causa d'adquisició de la nacionalitat espanyola. L'interessat té llavors dret a optar per la nacionalitat espanyola d'origen en el termini de dos anys a comptar d'aquella determinació.

Article 18

La possessió i utilització continuada de la nacionalitat espanyola durant deu anys, amb bona fe i basada en un títol inscrit en el Registre Civil, és causa de consolidació de la nacionalitat, encara que s'anul·li el títol que la va originar.

Article 19

1. L'estranger de menys de divuit anys adoptat per un espanyol adquireix, des de l'adopció, la nacionalitat espanyola d'origen.

2. Si l'adoptat té més de divuit anys, pot optar per la nacionalitat espanyola d'origen en el termini de dos anys a partir de la constitució de l'adopció.

Article 20

1. Tenen dret a optar per la nacionalitat espanyola les persones que estiguin o hagin estat subjectes a la pàtria potestat d'un espanyol, així com les que es trobin compreses en l'últim apartat dels articles 17 i 19.

2. La declaració d'opció l'ha de formular:

a) El representant legal de l'optant, de menys de catorze anys o incapacitat. En aquest cas l'opció requereix l'autorització de l'encarregat del Registre Civil del domicili del declarant, amb el dictamen previ del Ministeri Fiscal. Aquesta autorització es concedeix en interès del menor o incapacitat.

b) El mateix interessat, assistit pel seu representant legal, quan aquell tingui més de catorze anys o quan, fins i tot si està incapacitat, ho permeti la sentència d'incapacitació.

c) L'interessat, per si mateix, si està emancipat o té més de divuit anys. L'opció caduca als vint anys d'edat, però si l'optant no està emancipat segons la seva llei personal en arribar als divuit anys, el termini per optar es prolonga fins que transcorrin dos anys des de l'emancipació.

d) L'interessat, per si mateix, dins dels dos anys següents a la recuperació de la plena capacitat. Se n'exceptua el cas en què hagi caducat el dret d'opció d'acord amb l'apartat c).

Article 21

1. La nacionalitat espanyola s'adquireix per carta de naturalització, atorgada discrecionalment mitjançant un reial decret, quan en l'interessat concorrin circumstàncies excepcionals.

2. La nacionalitat espanyola també s'adquireix per residència a Espanya, en les condicions que assenyala l'article següent i mitjançant la concessió atorgada pel ministre de Justícia, que la pot denegar per motius raonats d'ordre públic o interès nacional.

3. En un cas i en l'altre la sol·licitud la pot formular:

- a) L'interessat emancipat o més gran de divuit anys.
- b) El més gran de catorze anys assistit pel seu representant legal.
- c) El representant legal del menor de catorze anys.
- d) El representant legal de l'incapacitat o l'incapacitat, per si mateix o degudament assistit, segons el que resulti de la sentència d'incapacitació.

En aquest cas i en l'anterior, el representant legal només pot formular la sol·licitud si prèviament ha obtingut l'autorització d'acord amb el que preveu la lletra a) de l'apartat 2 de l'article anterior.

4. Les concessions per carta de naturalització o per residència caduquen al cap dels cent vuitanta dies següents a la seva notificació, si en aquest termini no compareix l'interessat davant un funcionari competent per complir els requisits de l'article 23.

Article 22

1. Per a la concessió de la nacionalitat per residència es requereix que aquesta hagi durat deu anys. N'hi ha prou amb cinc anys per als que hagin obtingut asil o refugi, i dos anys quan es tracti de nacionals d'origen de països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial o Portugal o de sefardites.

2. N'hi ha prou amb el temps de residència d'un any per a:

- a) Qui hagi nascut en territori espanyol.
- b) Qui no hagi exercit oportunament la facultat d'op-tar.
- c) Qui hagi estat subjecte legalment a la tutela, guarda o acolliment d'un ciutadà o institució espanyols durant dos anys consecutius, fins i tot si continua en aquesta situació en el moment de la sol·licitud.
- d) Qui en el moment de la sol·licitud faci un any que estigui casat amb un espanyol o espanyola i no estigui separat legalment o de fet.
- e) El vidu o vídua d'espanyola o espanyol, si a la mort del cònjuge no hi ha separació legal o de fet.
- f) El nascut fora d'Espanya de pare o mare que originàriament hagin estat espanyols.

3. En tots els casos la residència ha de ser legal, continuada i immediatament anterior a la petició.

Als efectes del que preveu la lletra d) del número anterior, s'entén que té residència legal a Espanya el cònjuge que visqui amb un funcionari diplomàtic o consular espanyol acreditat a l'estranger.

4. L'interessat ha de justificar, en l'expedient regulat per la legislació del Registre Civil, bona conducta cívica i un grau d'integració suficient a la societat espanyola.

5. La concessió o denegació de la nacionalitat per residència deixa estàlvia la via judicial contenciosa administrativa.

Article 23

Són requisits comuns per a la validesa de l'adquisició de la nacionalitat espanyola per opció, carta de naturalització o residència:

a) Que qui tingui més de catorze anys, i sigui capaç per prestar una declaració per si mateix, juri o prometi fidelitat al Rei i obediència a la Constitució i a les lleis.

b) Que la mateixa persona declari que renuncia a la seva nacionalitat anterior. Queden fora d'aquest requisit els naturals dels països esmentats a l'apartat 2 de l'article 24.

c) Que l'adquisició s'inscriuï en el Registre Civil espanyol.

Article 24

1. Perden la nacionalitat espanyola els emancipats que, tot i residir habitualment a l'estranger, adquireixin voluntàriament una altra nacionalitat o utilitzin exclusivament la nacionalitat estrangera que tenien atribuïda abans de l'emancipació.

2. La pèrdua es produeix una vegada transcorrin tres anys a comptar, respectivament, de l'adquisició de la nacionalitat estrangera o de l'emancipació.

L'adquisició de la nacionalitat de països iberoamericans, Andorra, Filipines, Guinea Equatorial o Portugal no és suficient per produir, d'acord amb aquest apartat, la pèrdua de la nacionalitat espanyola d'origen.

3. En tot cas, perden la nacionalitat espanyola els espanyols emancipats que hi renunciïn expressament, si tenen una altra nacionalitat i resideixen habitualment a l'estranger.

4. No es perd la nacionalitat espanyola, en virtut del que disposa aquest precepte, si Espanya es troba en guerra.

Article 25.

1. Els espanyols que no ho siguin d'origen perden la nacionalitat:

- a) Quan per sentència ferma siguin condemnats a la seva pèrdua, d'acord amb el que estableixen les lleis penals.
- b) Quan entrin voluntàriament al servei de les armes o exerceixin un càrrec polític en un estat estranger contra la prohibició expressa del Govern.

2. La sentència ferma que declari que l'interessat ha incorregut en falsedat, ocultació o frau en l'adquisició de la nacionalitat espanyola produeix la nul·litat d'aquesta adquisició, si bé no se'n deriven efectes perjudicials per a tercers de bona fe. L'acció de nul·litat l'ha d'exercir el Ministeri Fiscal d'ofici o en virtut d'una denúncia, dins el termini de quinze anys.

Article 26.

1. L'espanyol que hagi perdut aquesta condició la pot recuperar complint els requisits següents:

- a) Ser resident legal a Espanya.

Quan es tracti d'emigrants o fills d'emigrants, aquest requisit el pot dispensar el Govern. En els altres casos, la dispensa només és possible si hi concorren circumstàncies especials.

b) Declarar davant l'encarregat del Registre Civil la voluntat de recuperar la nacionalitat espanyola i la seva renúncia, llevat que es tracti de naturals dels països esmentats a l'article 24, a la nacionalitat anterior, i

- c) Inscriure la recuperació en el Registre Civil.

2. No poden recuperar la nacionalitat espanyola, sense habilitació prèvia concedida discrecionalment pel Govern:

- a) Els que es trobin incursos en qualsevol dels supòsits que preveu l'article anterior.
- b) Els que hagin perdut la nacionalitat sense haver complert el servei militar espanyol o la prestació social

substitutòria. No obstant això, l'habilitació no és necessària quan la declaració de recuperació la formuli un home de més de cinquanta anys.»

DISPOSICIÓ ADDICIONAL

L'article 35 de la Llei del notariat de 28 de maig de 1862 queda redactat en els termes següents:

«Llevat que els convenis internacionals disposin una altra cosa, les comissions rogatòries extrajudicials, de caràcter civil o mercantil, que tinguin per objecte la notificació o el lliurament de documents, es poden practicar notarialment en els termes que s'estableixin reglamentàriament.»

DISPOSICIONSTRANSITÒRIES

Primera.—L'adquisició o la pèrdua de la nacionalitat espanyola, d'acord amb la legislació anterior, mantenen el seu efecte, encara que la causa d'adquisició o de pèrdua no estigui prevista a la llei actual.

Segona.—Els que no siguin espanyols a l'entrada en vigor d'aquesta llei, i ho serien per aplicació dels articles

17 o 19 del Codi civil, poden optar per la nacionalitat espanyola d'origen en el termini de dos anys a partir de l'entrada en vigor d'aquesta llei, i en les altres condicions que preveuen els articles 20 i 23 del Codi esmentat.

Tercera.—Les persones el pare o la mare de les quals hagi estat originàriament espanyol i nascut a Espanya poden optar per la nacionalitat espanyola en el termini de tres anys, a comptar de l'entrada en vigor d'aquesta llei. Per a l'exercici d'aquest dret és necessari que l'interessat resideixi legalment a Espanya en el moment de l'opció. No obstant això, aquest requisit es pot dispensar en els termes que preveu l'article 26, 1, a), del Codi civil per a la recuperació de la nacionalitat.

Per tant,

Mano a tots els espanyols, particulars i autoritats, que compleixin aquesta llei i que la facin complir.

Madrid, 17 de desembre de 1990.

JUAN CARLOS R.

El president del Govern,
FELIPE GONZÁLEZ MÁRQUEZ